

Leven tijdens de bezetting

door Jan Willemsen

Na de inval van het Duitse leger op 10 mei 1940 trad voor inwoners die binnen één kilometer van het Maas-Waalkanaal woonden een evacuatieplan in werking. De inwoners van de westkant van het kanaal moesten naar Wijchen, die van de oostkant naar Groesbeek en Nijmegen. Na een paar dagen konden zij terugkeren, maar dat betekende niet dat het leven op oude voet verder ging.

In de loop van de bezettingstijd veranderde er voor iedereen van alles. Het gemeentehuis werd op 10 mei 's morgens om zeven uur al gevorderd. De afdelingen van de R.K. Boerenbond en de Werkliedenvereniging werden in 1941 opgeheven. Vervoer werd beperkt. Om het Maas-Waalkanaal over te steken had men een pasje nodig. De Heumense beeldhouwer Maris bijvoorbeeld moest speciale toestemming vragen om voor lopende projecten elders in het land de auto te gebruiken. Alle personen van 15 jaar of ouder moesten een legitimatiebewijs, het persoonsbewijs, bij zich hebben. Artikelen zoals steenkool, boter, vlees en meel waren schaars en alleen op de bon verkrijgbaar of via de zwarte handel die bloeide. De boeren bleven normaal doorwerken, maar ze moesten eieren, varkens, koeien, melk en paarden aan de Duitsers leveren. Met wat ze over hadden, konden ze heimelijk handel drijven. Zo zijn er weken geweest dat er bij de sluis en de betonfabriek in het Maas-Waalkanaal schepen kwamen uit Zuid-Limburg, waar men etenswaren zoals vlees en boter kon ruilen tegen kolen. De fietsen hadden linnen banden die men slechts kon krijgen tegen bonnen. Huizen moesten na acht uur 's avonds verduisterd worden. De mensen gingen vroeg naar bed want er was spertijd en dat betekende dat je na acht uur 's avonds niet meer op straat mocht komen.

Engels vliegtuig in 1941 neergeschoten ten oosten van kanaal bij Heumen; resten afgevoerd (foto RAN F73097)

Huis van de familie Kesslerer te Heumen afgebrand (foto HIB)

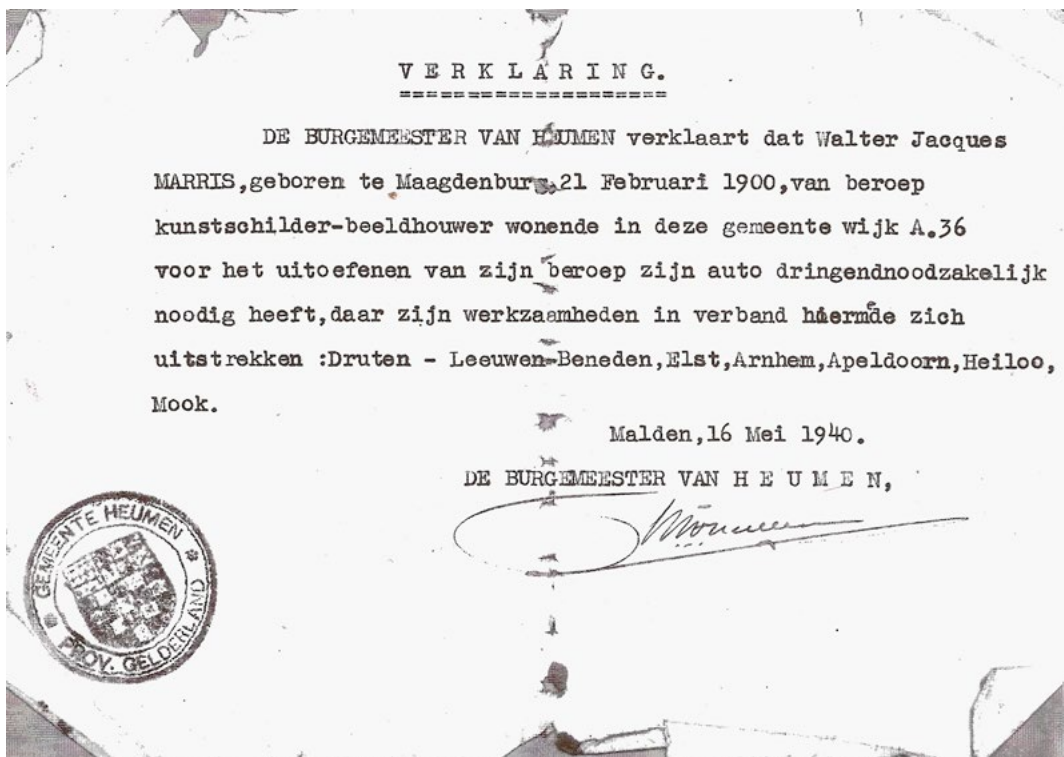
Huis van Johan Welles te Overasselt, in nacht 7-8 augustus 1941 getroffen door neergestort Engels vliegtuig (foto RAN F74070)

Sommige gezinnen kregen inkwartiering van Duitse soldaten. Andere mensen hadden onderduikers in huis en waren actief in het verzet. Luisteren naar radio Oranje was streng verboden. Er was ook steeds gevaar vanuit de lucht. Zo stortte er in 1941 een Engels vliegtuig neer in Overasselt en in 1943 een bij de brug van Heumen. Alleen de mensen die lid waren van de Nationaal Socialistische Beweging (NSB) hadden het iets makkelijker. In onze gemeente waren dat voornamelijk zogenaamde 'brood-NSB-ers' die voor werk en boterham lid waren geworden van de NSB.

De kinderen kregen op school verplicht Duitse les. In 1943 kregen alle jongemannen van achttien jaar en ouder een brief van de gemeente om zich te melden voor tewerkstelling in Duitsland, de Arbeitseinsatz. Veel jongens doken toen onder. Zij die werden opgepakt moesten alsnog in Duitsland gaan werken.

Eigendommen waren niet veilig. De Duitsers stalen de kerkklokken van het klooster aan de Rijksweg, ze roofden fietsen en vorderden van de boeren paarden, koeien, varkens en alles wat eetbaar was. De materiële schade was voor sommigen groot. In Heumen brandden drie woningen bij de sluis af en ook de boerderijen van de families Van de Boom en Kesslerer overleefden de oorlog niet. In Overasselt werd in 1941 de boerderij Mosheuvel van het gezin Welles verwoest door een neergestort Engels vliegtuig. In Malden zijn de boerderijen van de families Peters en Ariaans aan de Rijksweg, en van Pouwels aan de Boterdijk afgebrand. Ook een boerderij op De Kluis kwam de oorlog niet ongeschonden door. Een paar dagen voor de bevrijding werd de katholieke Georgiuskerk in de Heumense Dorpstraat door brand verwoest.

Er bleef veel onzekerheid tot direct na de luchtlandingen van zondag 17 september 1944 Nederasselt, Overasselt, Heumen en Malden werden bevrijd.

1940. Toestemming burgemeester aan Jac Maris om auto te rijden (Ateliërmuseum Jac Maris)